

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ**

**ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΠΑΙΔΕΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ**
Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού

ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ
Σύνοψη της Φιλοσοφίας και των Προτάσεων

ΛΕΥΚΩΣΙΑ
31 Αυγούστου 2004

Μανιφέστο Διαμορφωτικής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Η ιδιόμορφη και εν εξελίξει Κυπριακή δημοκρατική πολιτεία έχει ήδη ενταχθεί στην πλουραλιστική «Ευρώπη του Ευρώ, της Γνώσης και των Πολιτών», και συνακόλουθα, όμως, στον αβέβαιο και αντίνομο νεόκοσμο της νεοφιλελεύθερης Παγκοσμιοποίησης, της Κοινωνίας της Γνώσης (κατά το πλείστον της ινστρουμενταλιστικής τεχνογνωσίας), της πληροφορίας και της εικονικής πραγματικότητας. Οι νέοι καιροί επιτάσσουν θαρραλέες πρωτοβουλίες και επιλογές για την ανασυγκρότηση και τον εκσυγχρονισμό του πολιτειακού θεσμικού πλαισίου διακυβέρνησης για την αναβάθμιση του δημόσιου βίου της χώρας. Μια από τις προκλήσεις των νέων καιρών είναι η δημοκρατικοποίηση και ο εξανθρωπισμός της δημοκρατίας, της οποίας βασικός άξονας είναι η ΠΑΙΔΕΙΑ.

Η σπουδαιότητα της παιδείας για τη διαμόρφωση/ διάπλαση ενάρετων ανθρώπων-πολιτών και την ανάπτυξη ενός δημοκρατικού και ανθρώπινου Κράτους-Δικαίου και ευημερίας, και η αναγκαιότητα για μια «ολοκληρωμένη και σφαιρική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» έχουν διακηρυχθεί στην προεκλογική εκστρατεία και ήταν υπόσχεση/ δέσμευση του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και των συμπολιτευόμενων πολιτικών παρατάξεων. Στον Πρόλογο του Κυβερνητικού προγράμματος για την παιδεία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Τάσος Παπαδόπουλος διακήρυξε:

Στόχος μας είναι η άμεση **ποιοτική αναβάθμιση** και ο **εκσυγχρονισμός** όλων των βαθμίδων του εκπαιδευτικού συστήματος. **Δέσμευσή μας μια σύγχρονη παιδεία ανοικτών επιλογών και οριζόντων...** Η επίτευξη του στόχου μας απαιτεί **ολοκληρωμένη και σφαιρική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση**, που θα θέσει σε νέες βάσεις το σύνολο του εκπαιδευτικού μας συστήματος [Η υπογράμμιση δική μας].

Το Φιλοσοφικό υπόβαθρο της Διαμορφωτικής Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης που προτείνουμε συμπυκνώνεται στις έννοιες κλειδιά: **Δημοκρατική και Ανθρώπινη Παιδεία στην Ευρωκυπριακή Πολιτεία/ Κράτος Δικαίου**. Οι στόχοι και οι αρχές αυτής της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης συμπεριλαμβάνουν μεταξύ των άλλων:

- Μεταμόρφωση/ μετάλλαξη του Κυπριακού σχολείου, όχι σε σχολείο της οικονομίας της αγοράς, αλλά σε δημοκρατικό σχολείο της αγοράς του δήμου, σε δημοκρατικό σχολείο του πολίτη.

- Δημόσια εκπαίδευση ως κοινωνικό και πολιτιστικό δικαίωμα για όλους. Δεν νοείται δημοκρατία χωρίς δημόσια παιδεία.
- Δημοκρατικό σχολείο που λειτουργεί για την κοινωνική ενσωμάτωση όλων των παιδιών και για την καταπολέμηση των διαρροών από το σύστημα και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα όπου ο εκπαιδευτικός (ο δάσκαλος, ο καθηγητής) συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, και αναγνωρίζεται ως επαγγελματίας παιδαγωγός.
- Σχολικό σύστημα/ παιδεία που σέβεται τη διαφορετικότητα, τον πλουραλισμό (πολιτιστικό, γλωσσικό, θρησκευτικό) και την «πολλαπλή νοημοσύνη».
- Δημοκρατικό σχολείο που καλλιεργεί δεξιότητες, ικανότητες, στάσεις, αξίες, διαθέσεις, πολιτικές αρετές, με άλλα λόγια το «νού και την ψυχή» του ανθρώπου– πολίτη, όχι μόνο για την Κοινωνία της Γνώσης, αλλά εξ' ίσου σημαντικό, «πέραν της Κοινωνίας της Γνώσης».
- Ανθρωποκεντρικό σχολείο που επιδιώκει τη «μόρφωση», την παιδεία του ανθρώπου-πολίτη, όχι μόνο την εκπαίδευση-κατάρτιση, με κέντρο βάρους τη γενική νέο-ουμανιστική παιδεία.
- Δημοκρατικό σχολικό/ εκπαιδευτικό σύστημα με τέσσερις διαστάσεις εκδημοκρατισμού/ εκδημοκρατικοποίησης:
 - α. Δημοκρατικοποίηση της Διοίκησης/ Διακυβέρνησης – στο μακροεπίπεδο του κέντρου και στο μικροεπίπεδο της σχολικής μονάδας – Σχετική αποκέντρωση/ αποσυγκέντρωση.
 - β. Δημοκρατικοποίηση της πρόσβασης στην εκπαίδευση.
 - γ. Δημοκρατικοποίηση στην πρόσβαση της σχολικής γνώσης.
 - δ. Δημοκρατικοποίηση στην παιδαγωγική-διδακτική διαδικασία – στις παιδαγωγικές σχέσεις ανάμεσα στους διδάσκοντες και τους μαθητές, στο περιβάλλον διδασκαλίας και μάθησης.

ΚΡΙΣΙΜΕΣ ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

1. Ιδεολογικός αναπροσανατολισμός και αναμόρφωση της σκοποθεσίας της Κυπριακής εκπαίδευσης

Το ιδεολογικοπολιτικό πλαίσιο της σύγχρονης Κυπριακής εκπαίδευσης παραμένει ελληνοκυπριακοκεντρικό, στενά εθνοκεντρικό, και πολιτισμικά μονολιθικό. Το σημερινό ιδεολογικό πλαίσιο αγνοεί τη διαπολιτισμικότητα και την πολυπολιτισμικότητα της Κυπριακής κοινωνίας, καθώς και τον εξευρωπαϊσμό και τη διεθνοποίηση της Κυπριακής εκπαίδευσης.

Στόχος της διαμορφωτικής εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως έχει ήδη διακηρυχθεί, είναι η **μεταμόρφωση του Κυπριακού σχολείου του μέλλοντος, όχι σε σχολείο της οικονομίας της αγοράς, αλλά σε δημοκρατικό σχολείο της αγοράς του δήμου**. Για την αναδόμηση του **Δημοκρατικού και Ανθρώπινου Σχολείου** του μέλλοντος επιβάλλεται ο ιδεολογικός αναπροσανατολισμός και η αναμόρφωση της σκοποθεσίας της Κυπριακής εκπαίδευσης με:[SAL1]

(α) Την απάλειψη των στενά εθνοκεντρικών, μονοπολιτισμικών και κατ' επέκταση εθνικο-δυσιστικών στοιχείων.

(β) Την προσθήκη στόχων όπως:

- ✦ Η διαπολιτισμική και πολυπολιτισμική ιδεολογία που να συνδέει τις Κυπριακές παραδόσεις με τη γνώση του πολιτισμού των άλλων.
- ✦ Η διαμόρφωση ανθρώπων-πολιτών με δημοκρατικό πνεύμα, δημοκρατικές αξίες, ηθικοπολιτικές αρετές (civic virtues) και διαθέσεις/ στάσεις (όπως η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη, η «φιλία», η ανεκτικότητα, η συνεργασία, η ευαισθησία, η σωφροσύνη), και με κριτικό και ανθρώπινο νου/ μυαλό/ σκέψη.
- ✦ Η ενσωμάτωση των αρχών της «περιεκτικής δημοκρατίας» που να συμπεριλαμβάνει και την Τουρκοκυπριακή εθνοκοινότητα.
- ✦ Η προώθηση της Ευρωπαϊκής Διάστασης στην Εκπαίδευση (ΕΔΕ) με έμφαση στην παιδεία του ελεύθερου δημοκρατικού πολίτη μιας ενωμένης Κύπρου, του πολίτη της νέο-Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ευρύτερα του «κόσμου πολίτη», όπως θα έλεγε ο Διογένης Λαέρτης.

+

(γ) Η ενίσχυση μιας:

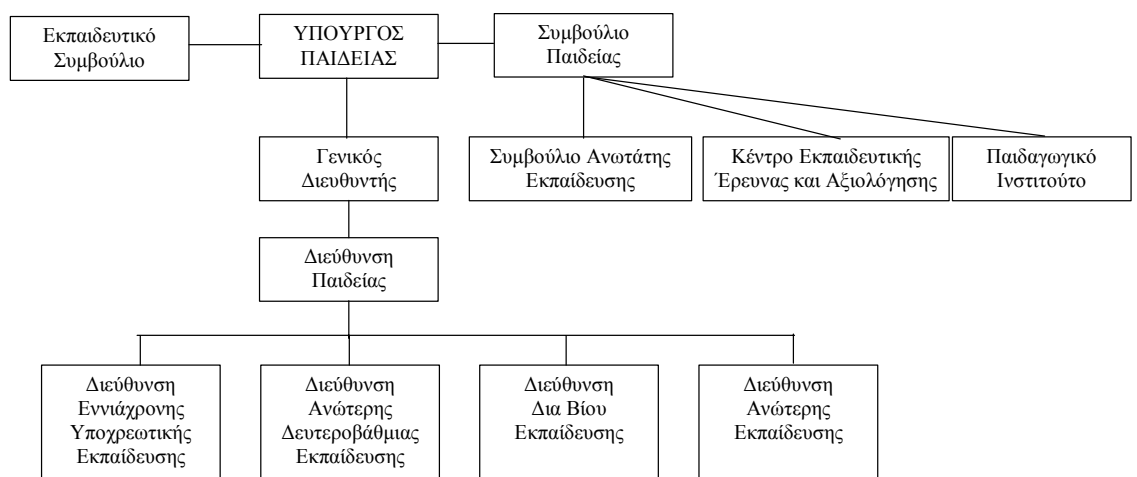
- + **Ανθρωποκεντρικής/νέο-ουμανιστικής παιδείας** με την πλατειά έννοια του όρου, όπου η γενική μόρφωση και η τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση αποτελούν ουσιαστική ενότητα. Συναίρεση της ανθρωποκεντρικής παιδείας με την επιστημοτεχνική εκπαίδευση.
- + **Απελευθερωτική, ανθρωποκεντρική γνώση** παιδεία και παιδαγωγία (πέραν της κριτικής παιδαγωγικής) για την καλλιέργεια του «νου και της ψυχής» όπως έλεγαν οι αρχαίοι, για τη διαμόρφωση ανθρώπων-πολιτών με κριτική σκέψη, ευστροφία πνεύματος, αυτογνωσία, φαντασία, δημοκρατικές αρετές και διαθέσεις, και «ανθρωπιά».

2. Αναμόρφωση θεσμικού πλαισίου διακυβέρνησης και άσκησης εξουσίας, που αφορά τα κεντρικά και τα τοπικά όργανα διοίκησης, τη σχολική μονάδα και την Κοινωνία των Πολιτών – Σταδιακή αποκέντρωση και αποσυγκέντρωση

Το σύστημα διοίκησης/ διακυβέρνησης, άσκησης εξουσίας και εποπτείας της Κυπριακής εκπαίδευσης παραμένει αυστηρά συγκεντρωτικό, ιεραρχικά γραφειοκρατικό, ανελαστικό και απηρχαιωμένο. Η εξουσία και η συμμετοχή των τοπικών φορέων, της σχολικής μονάδας, του εκπαιδευτικού και άλλων συντελεστών της κοινωνίας των πολιτών είναι περιορισμένη, αν όχι ανύπαρκτη. Κατά γενική ομολογία, οι κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου είναι «τεμαχισμένες», με αποτέλεσμα να μην υπάρχει επικοινωνία και συντονισμός ανάμεσα στις διάφορες υπηρεσίες και βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Για την ανασυγκρότηση και εκσυγχρονισμό του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος είναι απαραίτητο να αναδιαρθρωθεί το θεσμικό πλαίσιο διακυβέρνησης και άσκησης εξουσίας, **στο μακροεπίπεδο του εθνικού κέντρου και το μικροεπίπεδο της τοπικής κοινωνίας, το οποίο πρέπει να εκτείνεται και στο επίπεδο της σχολικής μονάδας.**

Συγκεκριμένα, η Επιτροπή προτείνει:

- Σε Κεντρικό Επίπεδο (Βλέπε οργανόγραμμα):
 - † **Σύσταση Συμβουλίου Παιδείας** το οποίο συμβουλεύει τον Υπουργό για μείζονα ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής, συζητά τις αξιολογήσεις, τις έρευνες και τις εισηγήσεις των ειδικών για όλα τα θέματα που αφορούν την εκπαίδευση.
 - † **Ίδρυση αυτόνομου Κέντρου Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης** με αποστολή τη διενέργεια ερευνών σε εκπαιδευτικά θέματα (εκπαιδευτική πολιτική, προγράμματα, βιβλία, επιμόρφωση κ.λπ.) και τη συνεχή αξιολόγηση του συνόλου του εκπαιδευτικού συστήματος και των επιμέρους καινοτομιών.
 - † **Αναδόμηση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου** με επικέντρωση των δραστηριοτήτων του στο χώρο των αναλυτικών προγραμμάτων, των βιβλίων και της επιμόρφωσης
 - † **Δημιουργία Διεύθυνσης Παιδείας** η οποία έχει συντονιστικό και επιτελικό ρόλο σ' όλη την υλοποίηση της πολιτικής του Υπουργείου σ' όλες τις βαθμίδες και υπηρεσίες έτσι που να βοηθήσει στο να ξεπεραστούν προβλήματα και αδυναμίες που αφορούν στην κάθετη δομή του Υπουργείου.
 - † **Ανασύνταξη των υφιστάμενων Διευνήσεων του ΥΠΠ**, ούτως ώστε αντί για Διεύθυνση Δημοτικής, Μέσης Γενικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης, να υπάρχουν Διεύθυνση Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (Δημοτικό και Γυμνάσιο), και Διεύθυνση Μεταύποχρεωτικής Εκπαίδευσης.

- Σε τοπικό επίπεδο

- ✦ Συμμετοχή της τοπικής εκπαιδευτικής κοινότητας στο σχεδιασμό, προγραμματισμό, και κατανομή εκπαιδευτικού, διοικητικού και παιδαγωγικού έργου, έτσι που να λαμβάνονται υπόψη τοπικές ιδιαιτερότητες (διαφορές μεταξύ αστικών κέντρων και αγροτικών περιοχών, περιοχών συγκέντρωσης μειονοτήτων κ.λπ.).

3. Αναμόρφωση της Δομής του Εκπαιδευτικού Συστήματος από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο – Βαθμίδες και τύποι σχολείων, με ιδιαίτερη έμφαση στην αναμόρφωση της Ανώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης – Ο νέος τύπος του Ενιαίου Σχολείου

Η δομή/ διάρθρωση του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος και οι επιμέρους σχολικοί θεσμοί/ μηχανισμοί, όπως υφίστανται σήμερα, παρουσιάζουν αδυναμίες και αγκυλώσεις. Πρόκειται για ένα στεγανά δομημένο/ διαρθρωμένο, επιλεκτικό και ανισοσκελές σύστημα, το οποίο δεν ανταποκρίνεται στο ρόλο που καλείται να διαδραματίσει η Κυπριακή εκπαίδευση στο πλαίσιο της παρούσας ιστορικής συγκυρίας.

Για την αναμόρφωση και εκσυγχρονισμό της δομής του Κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος από το Νηπιαγωγείο μέχρι το Πανεπιστήμιο, των βαθμίδων εκπαίδευσης και τύπων σχολείων,

Η Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες διαμορφωτικές θεσμικές ρυθμίσεις:

- Επέκταση της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης από 9, όπως είναι σήμερα, σε 12 χρόνια. Η επέκταση αυτή να γίνει σε βάθος χρόνου.
- Καθιέρωση μιας υποχρεωτικής προδημοτικής εκπαίδευσης για ένα χρόνο πριν την εισαγωγή στο δημοτικό σχολείο. Η προδημοτική εκπαίδευση να είναι ανεξάρτητη και όχι προπαρασκευαστική για τη δημοτική. Η τάξη αυτή να μην υπάγεται διοικητικά ή εκπαιδευτικά στη δημοτική εκπαίδευση.
- Θέσμιση του ολοήμερου Νηπιαγωγείου, Δημοτικού Σχολείου, Γυμνασίου και Λυκείου.
- **Ενταξιοποίηση της 9-χρονης γενικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης – διαμόρφωση εννιάχρονης διδακτικής/ εκπαιδευτικής ενότητας γενικής παιδείας.**
- **Σταδιακή κατάργηση του δυαδικού/ διπλού δικτύου της μεταυποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Γενικό Λύκειο – Τεχνικές και επαγγελματικές**

σχολές). Το διπλό αυτό δίκτυο σταδιακά να δώσει τη θέση του σε ένα **νέο τύπο Ενιαίου Λυκείου** – ένα πραγματικά Ενιαίο Σχολικό θεσμό που θα αντικαταστήσει το υπάρχον σύστημα (δηλαδή και το Γενικό Λύκειο και τις Τεχνικές–Επαγγελματικές Σχολές). Το νέο Ενιαίο Λύκειο θα **συνδυάζει οργανικά τη γενική και την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση** και θα παρέχει στέρεη «γενική παιδεία», η οποία θα συμπεριλαμβάνει στοιχεία τεχνολογικών γνώσεων και προεπαγγελματική κατάρτιση.

- Καθιέρωση «Εθνικού Απολυτηρίου» και νέου συστήματος εισαγωγής στα Πανεπιστήμια (ΑΕΙ).
- Όσον αφορά τα **Αναλυτικά Προγράμματα** :
 - ✦ Αναθεώρηση και εκσυγχρονισμός του περιεχομένου της εκπαίδευσης (σχολική γνώση, αναλυτικά προγράμματα, διδακτική/ μαθησιακή διαδικασία) και των σχολικών βιβλίων με γνώμονα τη σύγχρονη τάση για πολυπολιτισμική/ διαπολιτισμική εκπαίδευση
 - ✦ Αναβάθμιση των απολυτηρίων εξετάσεων
 - ✦ Καθιέρωση ενός νέου σχήματος στέρεης γενικής παιδείας (μαθημάτων κορμού και μαθημάτων επιλογής).
 - ✦ Εισαγωγή νέων μεθόδων διδασκαλίας (ενισχυτική διδασκαλία, συνεργατική διδασκαλία κ.λπ.).
- Δημιουργία Μεταλυκειακών Κέντρων Επαγγελματικής Κατάρτισης Τύπου ΙΕΚ.

4. Ανανέωση του Περιεχομένου της Εκπαίδευσης – Αναλυτικά Προγράμματα και Παιδαγωγική-Διδακτική Διαδικασία – Ιδιαίτερη έμφαση στην κεντρική θέση της γενικής εγκυκλίου παιδείας

Η φιλοσοφία του Ελληνοκυπριακού σχολικού συστήματος όπως διατυπώνονται στα επίσημα κείμενα περιλαμβάνουν μερικές σύγχρονες και προοδευτικές ιδέες/ αντιλήψεις, αλλά στα εν λόγω κείμενα συμπεριλαμβάνονται και πολλά στοιχεία της παραδοσιακής ελληνοεθνοκεντρικής φιλοσοφίας. Παρά τις προσπάθειες ανανέωσης και εκσυγχρονισμού, το πρόγραμμα των μαθημάτων, ο βασικός τους κορμός, οι συσχετισμοί στο ωρολόγιο πρόγραμμα, η αντιστοιχία του διδακτικού χρόνου προς τη διδακτέα ύλη, η έννοια και το περιεχόμενο της Γενικής Παιδείας και ο ημερολογιακός χρόνος στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο ουσιαστικά έχουν παραμείνει αναλλοίωτα.

Διαπιστώνονται ανεπάρκειες, ασάφειες, αντιφάσεις και αδυναμίες στο λόγο και τις πρακτικές που αφορούν στον εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό-μορφωτικό ρόλο/ προσανατολισμό του Κυπριακού σχολικού συστήματος, και συγκεκριμένα στην παροχή μιας σύγχρονης ανθρωποκεντρικής Γενικής Παιδείας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, **η Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες ρυθμίσεις:**

- Αναθεώρηση της φιλοσοφίας/ των σκοπών και των στόχων της εκπαίδευσης όπως προτάθηκε παραπάνω.
- Αναθεώρηση της έννοιας, του περιεχομένου, της διδασκαλίας και της αξιολόγησης της Γενικής Εγκυκλίου Παιδείας με:
 - ✦ Ενίσχυση του μαθήματος της «παιδείας» του πολίτη.
 - ✦ Διαμόρφωση ενός «διαθεματικού» προγράμματος Νεοουμανιστικής παιδείας, το οποίο να συνδυάζει την ανθρωπιστική, την επιστημονική και την τεχνολογική γνώση και να καλλιεργεί κριτική σκέψη και ανθρωπιστικές αξίες.
 - ✦ Εισαγωγή του μαθήματος της πληροφορικής και της νέας τεχνολογίας σε όλα τα Γυμνάσια και Λύκεια της χώρας.
 - ✦ Αναβάθμιση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών (π.χ. Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Ιστορία και Φιλοσοφία) στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.
- Εισαγωγή της Τουρκικής Γλώσσας στο Λύκειο.
- Συγκρότηση ομάδας επιστημόνων, αποτελούμενης από Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους, για αναθεώρηση των βιβλίων της Ιστορίας.
- Αναθεώρηση και εκσυγχρονισμός της «σχολικής παιδαγωγικής» και του διδακτικού-μαθησιακού περιβάλλοντος με τη συμμετοχή των μαθητών στην οργάνωση της διδασκαλίας και στη διαδικασία μάθησης, καθώς και στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου.
- Οι παραπάνω ρυθμίσεις προϋποθέτουν και παράλληλα ρυθμίσεις/ αλλαγές στην εκπαίδευση, μόρφωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών γύρω από τους στόχους, το περιεχόμενο και την παιδαγωγική – διδακτική διαδικασία

5. Δημόσια Πανεπιστημιακή και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Για τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης στη Δημόσια Πανεπιστημιακή και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, η **Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες ρυθμίσεις:**

- Ενίσχυση της Δημόσιας Ανώτατης εκπαίδευσης, με αύξηση, σε βάθος χρόνου, των προσφερομένων θέσεων σε προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές και την ανάλογη αύξηση του ακαδημαϊκού και διοικητικού προσωπικού τόσο του Πανεπιστημίου Κύπρου και του ΤΕΠΑΚ όσο και του ΑΠΚΥ.
- Ειδική προώθηση των θετικών και τεχνολογικών κλάδων, χωρίς αυτό να συνεπάγεται και την συρρόκνωση ή υποβάθμιση των ανθρωπιστικών και κοινωνικών σπουδών, και ουσιαστική αύξηση της συμμετοχής των γυναικών. Η λειτουργία του ΤΕΠΑΚ θα πρέπει να βοηθήσει προς την περαιτέρω προώθηση των θετικών και τεχνολογικών κλάδων.
- Αναμόρφωση και ενίσχυση του προγράμματος σπουδών “Λιμπεραλιστικού περιεχομένου” (Liberal Arts).
- Κατάργηση των εισαγωγικών κατατακτήριων εξετάσεων για εισδοχή στα ανώτερα και ανώτατα δημόσια ιδρύματα της Κύπρου και της Ελλάδας, και θεσμοθέτηση Εθνικού Απολυτηρίου, από το 2008.
- Να καθορισθούν κύκλοι μαθημάτων (έτσι που να επιτευχθεί ο συντονισμός με ΑΕΙ και ΤΕΙ Ελλάδας όσο αυτό χρειάζεται) και άλλοι περιορισμοί (π.χ. συντελεστές βαρύτητας) με βάση τις ανάγκες των προγραμμάτων σπουδών. Με βάση αυτά τα κριτήρια κατατάσσονται τα άτομα που διεκδικούν θέση στο ίδιο πρόγραμμα σπουδών.
- Σταδιακή μείωση της εξάρτησης της Κύπρου από την Ελλάδα.
- Προώθηση ειδικού προγράμματος για τις μειονότητες.
- Εφαρμογή του συστήματος ECTS και παροχή του Παραρτήματος Διπλώματος (Diploma Supplement) μετά το 2005.
- Στήριξη των υφιστάμενων θεσμών ως προς τα θέματα ποιότητας, συγκεκριμένα των θεσμών του ΚΥΣΑΤΣ και ΣΕΚΑΠ, και παράλληλα τη θεσμοθέτηση ανεξάρτητου Εθνικού Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης Ποιότητας (ΕΦΔΠΠ). Απώτερος στόχος η ενοποίηση του ΣΕΚΑΠ με τον Εθνικό Φορέα Διασφάλισης και Πιστοποίησης Ποιότητας.
- Συμμετοχή στη δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης.
- Θεσμοθέτηση προγράμματος υποτροφιών για διδακτορικές σπουδές στην Κύπρο ή το εξωτερικό από το ΙΚΥΚ. Οι υποτροφίες θα πρέπει να καλύπτουν δίδακτρα και διαμονή.

- Πλήρης λειτουργία του νέου θεσμού του Συμβουλίου Ανώτατης Εκπαίδευσης για τη χάραξη πολιτικής σε βραχυπρόθεσμη, μεσοπρόθεσμη και ακόμη μακροπρόθεσμη βάση, η οποία να καλύπτει: θεματικές προτεραιότητες, «δείκτες» ποιότητας και παραγωγικότητας σε εθνικό και ιδρυματικό επίπεδο.
- Αυξημένη αυτονομία στα ανώτατα ιδρύματα, ως προς τη διαχείριση των πόρων που τους διαθέτει η Πολιτεία αλλά και λογοδότηση σε ετήσια βάση ως προς τη διαχείριση των πόρων.
- Στήριξη της αυτονομίας και ακαδημαϊκής ελευθερίας των Κρατικών Πανεπιστημίων.
- Οι αριθμοί χρηματοδοτούμενων θέσεων φοιτητών στα διάφορα ιδρύματα αποφασίζονται συναινετικά ανάμεσα στο κράτος και τα ιδρύματα, ενώ οι αριθμοί θέσεων σε αυτοχρηματοδοτούμενα προγράμματα παραμένει ευθύνη των ιδρυμάτων.

6. Ιδιωτική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην Κύπρο αποτελείται από τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία κυρίαρχη θέση κατέχει το Πανεπιστήμιο Κύπρου, και οι ιδιωτικές, κυρίως επαγγελματικές τριτοβάθμιες σχολές. Μια ιδιομορφία της Κυπριακής Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι ότι η ανάπτυξη της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προηγήθηκε της δημόσιας. Μια δεύτερη ιδιομορφία είναι ότι, εκτός από το Πανεπιστήμιο Κύπρου και μερικές δημόσιες ανώτερες σχολές, η γλώσσα διδασκαλίας είναι η Αγγλική. Τρίτη ιδιομορφία είναι ότι ο ιδιωτικός τομέας σ' αυτό το επίπεδο εκπαίδευσης είναι κατά πολύ μεγαλύτερος από το δημόσιο. Και τέταρτη ιδιομορφία, είναι ότι όλα τα ιδιωτικά τριτοβάθμια ιδρύματα έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα – με άλλα λόγια λειτουργούν ως «επιχειρήσεις», κύριος στόχος των οποίων είναι η κατάρτιση εργατικού δυναμικού για το χώρο της εργασίας, με την παροχή «εργαλειακής-ινστρουμενταλιστικής γνώσης».

Μέχρι πρόσφατα, το καθεστώς της ιδιωτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν σχεδόν ανεξέλεγκτο και οι διάφορες σχολές/ κολέγια λειτουργούσαν στο πλαίσιο ενός «άκρατου νεοφιλελευθερισμού» *laissez-faire, laissez-passer*. Το σύστημα αυτό έχει αλλάξει με τη δημιουργία του ΣΕΚΑΠ και τη νέα πολιτική της Κυβέρνησης για την αξιολόγηση και την πιστοποίηση των κλάδων σπουδών. Όμως, οι ιδιωτικές σχολές παρέμειναν κατά το πλείστον **κερδοσκοπικού χαρακτήρα**, και μέχρι σήμερα δεν έχουν πιστοποιηθεί και αναγνωρισθεί ως Πανεπιστήμια, πράγμα που επιδιώκουν.

Μια διαμορφωτική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση θα πρέπει να λάβει υπόψη τον ιδιόμορφο αυτό χαρακτήρα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δεν είναι όμως δυνατό να προτείνει ριζοσπαστικές ρυθμίσεις/ λύσεις, λόγω του ότι η δημιουργία και η λειτουργία ιδιωτικών τριτοβάθμιων σχολών και Πανεπιστημίων, κυρίως επαγγελματικής φύσης, αποτελεί αμετάκλητη δέσμευση της Πολιτείας.

Για τη βελτίωση και αναβάθμιση των ιδιωτικών ιδρυμάτων ως φορέων/ μηχανισμών για την παροχή όχι μόνο επαγγελματικής κατάρτισης αλλά και την παροχή παιδείας, και στο πλαίσιο της φιλοσοφίας μιας διαμορφωτικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης με βάση την αρχή για τη διαμόρφωση μιας «δημοκρατικής και ανθρώπινης παιδείας, η Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες διορθωτικές ρυθμίσεις:

- Μετεξέλιξη των ιδιωτικών τριτοβάθμιων σχολών σε σχολές μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
- Συμπερίληψη ενός ελάχιστου ποσοστού «Λιπεραλιστικής Νεοουμανιστικής Παιδείας» με τη μορφή μαθημάτων και άλλων δραστηριοτήτων. **Ορισμένα μέλη της Επιτροπής εισηγούνται την αντικατάσταση της αγγλικής γλώσσας διδασκαλίας από την ελληνική.**
- Ελάχιστο μέγεθος ιδρυμάτων, σε αριθμό φοιτητών, προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.
- Ακαδημαϊκό προσωπικό υψηλής στάθμης στο οποίο να παρέχονται οι ευκαιρίες για διεξαγωγή ποιοτικής επιστημονικής έρευνας και για την επαγγελματική του ανάπτυξη σε συνεχή βάση.
- Ανεξάρτητη αξιολόγηση και πιστοποίηση ποιότητας.

7. Μόρφωση και Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

Ανασυγκρότηση, εκσυγχρονισμός και αναβάθμιση της Κυπριακής εκπαίδευσης χωρίς την προϋπόθεση της εξασφάλισης ικανού και καλά καταρτισμένου έμπυχου δυναμικού είναι ουτοπία. Η μόρφωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι μια από τις πιο κρίσιμες παραμέτρους που επηρεάζουν την απόδοση/ αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Αν δεχθούμε ότι το σχολείο είναι τόσο καλό και δημοκρατικό όσο καλά καταρτισμένοι και δημοκρατικοί είναι οι δάσκαλοι που το στελεχώνουν, τότε η επιλογή των υποψηφίων για το επάγγελμα του δασκάλου/ του καθηγητή, η μόρφωσή τους, η ένταξή τους στην υπηρεσία και η συνεχής επιμόρφωσή τους αποτελεί μέγιστη ευθύνη της Πολιτείας.

7.1 Εκπαίδευση Δασκάλων και Νηπιαγωγών [SAL3]

Για τη βελτίωση του συστήματος εκπαίδευσης των δασκάλων δημοτικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να καταρτίζονται και να μορφώνονται ως δημοκρατικοί παιδαγωγοί, εκτός από τις επισημάνσεις που έκανε η διεθνής Επιτροπή Εμπειρογνομώνων, **η Επιτροπή προτείνει τις ακόλουθες ρυθμίσεις:**

- Μεγαλύτερη έμφαση στο πρόγραμμα σπουδών στις «κοινωνικές και ανθρωπιστικές σπουδές», π.χ. Ιστορία της Παιδείας, Φιλοσοφία, Συγκριτική Παιδαγωγική.
- Εφόσον στόχος του προγράμματος είναι μεταξύ των άλλων και η κατάρτιση «στοχαστικο-κριτικών» εκπαιδευτικών, μεγαλύτερη έμφαση στην «κριτική παιδαγωγική».
- Περισσότερη έμφαση στην πρακτική άσκηση (Σχολική Εμπειρία).
- Περισσότερη έμφαση στην Παιδεία του Δημοκρατικού πολίτη (citizenship education).

7.2 Εκπαίδευση/ Μόρφωση Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης

Αναφορικά με τη Μέση Εκπαίδευση, δεν έχει αναπτυχθεί πλήρες σύστημα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Το εγχείρημα αποδείχθηκε δύσκολο τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο.

Για την οριστική αντιμετώπιση ρύθμιση του προβλήματος, η Επιτροπή προτείνει:

1. Να ανατεθεί το έργο της Παιδαγωγικής κατάρτισης των υφιστάμενων καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου ή/ και σε άλλα δημόσια Πανεπιστήμια της Κύπρου και της Ελλάδας. Το σχετικό πρόγραμμα να έχει διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους, και να οδηγεί στην απόκτηση παιδαγωγικού διπλώματος. Το παραπάνω πρόγραμμα απευθύνεται σε πτυχιούχους «καθηγητικών σχολών» ή σε προπτυχιακούς φοιτητές που θα το επιλέγουν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, και θα περιλαμβάνει βασικά παιδαγωγικά μαθήματα και τη σχολική εμπειρία. Μελλοντικά δικαίωμα διεκδίκησης θέσης εκπαιδευτικού στη Μέση Εκπαίδευση θα έχουν μόνο τα άτομα που έχουν ήδη την απαιτούμενη παιδαγωγική κατάρτιση μέσω σχετικού αναγνωρισμένου τίτλου από Πανεπιστήμια της Κύπρου, της Ελλάδας ή και του εξωτερικού.
2. Κατάρτιση ειδικού προγράμματος που θα απευθύνεται στους έκτακτους εκπαιδευτικούς που διορίστηκαν τα τελευταία χρόνια χωρίς προηγούμενη παιδαγωγική εκπαίδευση.

7.3 Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Η Κυπριακή πολιτεία έχει αναθέσει το έργο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στο ΠΙΚ. Όπως αναφέρεται σε άλλο σημείο της Έκθεσης, το ΠΙΚ έχει αδυναμίες που προέρχονται από την ασάφεια στο ρόλο του και τη στελέχωσή του. Από τη μελέτη των προγραμμάτων που εφαρμόζονται και τις συζητήσεις που είχαμε με ενδιαφερόμενους φορείς και παράγοντες, προκύπτει η εκτίμηση ότι παρά το έργο που επιτελείται, υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει να γίνουν.

Η θέση της Επιτροπής είναι ότι ο εκπαιδευτικός χρειάζεται διαρκή επαγγελματική στήριξη, ανάπτυξη και ενημέρωση σε νεώτερα αποτελέσματα έρευνας και θεωρητικές τάσεις. Η ευθύνη για την ανάπτυξη αυτή επιμερίζεται εξίσου στο άτομο και στην πολιτεία. Πρέπει να αναπτυχθεί ένα συστηματικό πρόγραμμα περιοδικής επιμόρφωσης που θα καλύπτει όλους τους εκπαιδευτικούς. Μέρος του προγράμματος θα μπορούσε να είναι υποχρεωτικό (με την έννοια ότι θα αποτελεί μέρος των απαιτήσεων για επαγγελματική ανέλιξη), ενώ ένα άλλο μέρος δυνατό να είναι προαιρετικό, να προσφέρεται σε όσους το επιθυμούν.

Μια διάσταση που χρειάζεται να προσεχθεί ιδιαίτερα είναι η ενεργός συμμετοχή των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό της επιμόρφωσης. Η ανάλυση και συζήτηση από ομάδες εκπαιδευτικών και ερευνητών πρακτικών προβλημάτων που εντοπίζονται μέσα στη σχολική μονάδα είναι βασικό συστατικό της αναπτυξιακής πορείας του εκπαιδευτικού.

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών προτείνουμε να παραμείνει υπό την ευθύνη του ΠΙΚ. Για την υλοποίηση ενός φιλόδοξου και ολοκληρωμένου προγράμματος ενδο-υπηρεσιακής επιμόρφωσης των 11.000 περίπου χιλιάδων εκπαιδευτικών, είναι αναγκαίο να αναπροσδιοριστούν οι στόχοι του ΠΙΚ, να μελετηθεί από τη αρχή η δομή του για να μπορεί να αναπτύξει πιο αποδοτική συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κύπρου.

8. Αξιολόγηση του έργου της σχολικής μονάδας, του εκπαιδευτικού έργου και του εκπαιδευτικού

A. Η υφιστάμενη κατάσταση - Ο Επιθεωρητισμός

Ο όρος αξιολόγηση στο Εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου, στην παρούσα φάση, εξαντλείται σε μια μόνο διάστασή του, στην αξιολόγηση των εκπαιδευτικών η οποία βασίζεται στο

παραδοσιακό, αντιπαραγωγικό σύστημα εξωτερικής αξιολόγησης από τους Επιθεωρητές, ένας θεσμός που εγκαθιδρύθηκε στην Κύπρο με την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το ισχύον σύστημα θεσμοθετήθηκε το 1976 και έκτοτε εφαρμόζεται χωρίς να υποστεί οποιοσδήποτε βασικές εκσυγχρονιστικές τροποποιήσεις.

Ο θεσμός του επιθεωρητή πρέπει να ιδωθεί μέσα από τα γενικότερο πλαίσιο της δομής ενός συγκεντρωτικού και συντηρητικού εκπαιδευτικού συστήματος και προ πάντων μέσα στο πλαίσιο του συστήματος αξιολόγησης το οποίο κατά γενική ομολογία των εκπαιδευτικών παρουσιάζει προβλήματα. Είναι κοινή διαπίστωση ότι το υπάρχον σύστημα αξιολόγησης, το οποίο αφορά αποκλειστικά τους εκπαιδευτικούς νοσεί. Παρόλο που η νομοθεσία καθορίζει με σαφήνεια τα κριτήρια αξιολόγησης – αξία, προσόντα, αρχαιότητα- στην πράξη το πιο καθοριστικό στοιχείο αξιολόγησης είναι η αρχαιότητα. **Η υπάρχουσα κατάσταση αξιολόγησης είναι απηρχαιωμένη και αντιπαραγωγική, αναπόσπαστο στοιχείο του συγκεντρωτικού-γραφειοκρατικού συστήματος.**

Η ανάγκη μεταρρύθμισης εκφράζεται από τη μια πλευρά με τον παραμερισμό ενός διοικητικού-εποπτικού θεσμού που λειτουργούσε και λειτουργεί ως μια ισχυρή αντιμεταρρυθμιστική δύναμη και από την άλλη πλευρά με την απέχθεια προς όλες τις καταπιέσεις πρόσκαιρες ή μη ενός αναχρονιστικού και απόλυτα συγκεντρωτικού –διοικητικού συστήματος.

B. Η πρόταση της Επιτροπής

Προτείνεται η ανάπτυξη συστήματος **εσωτερικής αξιολόγησης** του έργου της σχολικής μονάδας. Το συγκεκριμένο σχέδιο που προτείνεται για την Εκπαίδευση της Κύπρου προωθεί την **αποκέντρωση**, τη **δημοκρατικοποίηση** και τη **συμμετοχική ευθύνη όλων των παραγόντων** που παρεμβαίνουν στην εκπαίδευση.

Η πρόταση της Επιτροπής περιλαμβάνει δείκτες που σχετίζονται με το δημοκρατικό και ανθρωποκεντρικό σχολείο και την παιδεία πέρα από την κοινωνία της γνώσης. Σε ένα δημοκρατικό και ανθρωποκεντρικό σχολείο ο ρόλος του εκπαιδευτικού πρέπει να είναι η διδασκαλία **πέραν από την Κοινωνία της Γνώσης** με στόχο τη διαμόρφωση χαρακτήρων, κοινωνικότητας, δημοκρατικότητας, σωφροσύνης, κριτικής σκέψης, και γενικότερα ταυτότητας (Hargreaves, 2003). Οι στόχοι του εκπαιδευτικού για την ανάπτυξη των ατόμων πέρα από την κοινωνία της γνώσης θα μπορούσαν να κωδικοποιηθούν ως ακολούθως:

- ✦ προώθηση της κοινωνικής και συναισθηματικής μάθησης,

- ✦ ανάπτυξη πανανθρώπινης ταυτότητας,
- ✦ δράση στο σχολικό περιβάλλον με τρόπο που να σέβεται τη διαφορετικότητα των ανθρώπων,
- ✦ ανάπτυξη σχέσεων με τους γονείς και την κοινότητα, θεωρώντας τους ως βασικούς εταίρους στην εκπαιδευτική διαδικασία,
- ✦ επιδίωξη της αυτομόρφωσης, την επιμόρφωσης και την αυτοβελτίωσής του,
- ✦ συνεργασία με συναδέλφους για το συλλογικό καλό της εκπαίδευσης, επιδεικνύοντας επαγγελματική εμπιστοσύνη,
- ✦ συνειδητοποίηση ότι πρέπει η διδακτική του προσέγγιση να διαφέρει από τον τρόπο που ο ίδιος διδάχτηκε,
- ✦ επίδειξη δημιουργικότητας και ευελιξίας, επιδίωξη της διδασκαλία μέσω της λύσης προβλήματος, αναγνώριση της σημασίας της συλλογικής ευφυΐας.

Γ. Η εξωτερική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της αξιολόγησης του έργου της σχολικής μονάδας – Μετεξέλιξη του Επιθεωρητή σε Εκπαιδευτικό Σύμβουλο

Στο πλαίσιο της εσωτερικής αξιολόγησης του έργου της σχολικής μονάδας εφαρμόζεται και η **εξωτερική αξιολόγηση** των εκπαιδευτικών στις εξής περιπτώσεις:

- α) Για τη μονιμοποίηση του εκπαιδευτικού και
- β) Για την προαγωγή του

Συμπερασματικά, για τη μεταρρύθμιση του συστήματος αξιολόγησης **ενδεικνύονται οι παρακάτω ρυθμίσεις:**

1. Καθιέρωση ενός συστήματος εσωτερικής αξιολόγησης του έργου της σχολικής μονάδας
2. Καθιέρωση ενός συμβουλίου αξιολόγησης στα πλαίσια λειτουργίας της σχολικής μονάδας
3. Μετεξέλιξη του Επιθεωρητή σε Εκπαιδευτικό Σύμβουλο
4. Βελτιωτικές αλλαγές στην εξωτερική αξιολόγηση των εκπαιδευτικών
5. Εκπόνηση σχετικής *ad hoc* μελέτης «για την ανάπτυξη στην Κύπρο συστήματος εσωτερικής αξιολόγησης του έργου της σχολικής μονάδας στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και της παρεχόμενης εκπαίδευσης σε αυτή τη σχολική μονάδα».

6. Ανάθεση της παραγωγής των ανωτέρω σε εξειδικευμένο επιστημονικό φορέα Ελληνικού/Κυπριακού ΑΕΙ με γνώση της διεθνούς πρακτικής και πιστοποιημένη συμμετοχή στην έκδοση ανάλογων μελετών στο χώρο.

9. Διαπολιτισμική Εκπαίδευση για μια ανοικτή δημοκρατική Κοινωνία της Γνώσης

Η διαπολιτισμική εκπαίδευση αποτελεί κομβική επιλογή γύρω από την οποία μπορεί να αναπτυχθεί η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που είναι αναγκαία για μια ανοιχτή δημοκρατική «Κοινωνία της Γνώσης».

Η Επιτροπή προτείνει ως πρώτα μέτρα:

- Διευρυμένη διδασκαλία ξένων γλωσσών -με αποκλεισμό της μονοπωλιακής προτίμησης σε ορισμένες από αυτές.
- Διδασκαλία της μητρικής γλώσσας στα παιδιά των μεταναστών/ ριών. Το μέτρο αυτό – πέραν από το γεγονός ότι ανταποκρίνεται σε αποφάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης και, κατά κανόνα, στην επιθυμία των αλλοδαπών γονέων- εξυπηρετεί τους εξής στόχους:
 - ✦ συμβάλλει στην καλύτερη εκμάθηση και χρήση της ελληνικής γλώσσας και στη σχολική επιτυχία των αλλοδαπών μαθητών στο ελληνόγλωσσο σχολείο
 - ✦ ικανοποιεί ένα βασικό ανθρωπινό και κοινωνικό δικαίωμα των μεταναστών
 - ✦ προλαβαίνει περιπτώσεις ανεξέλεγκτης παρεμβολής οργανώσεων-πέραν της αυτοοργάνωσης των μεταναστών- και φορέων από το εξωτερικό στην ικανοποίηση του αιτήματος για διδασκαλία της μητρικής γλώσσας.

Η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας μπορεί να εντάσσεται στο κανονικό σχολικό πρόγραμμα – η πιο ικανοποιητική εκδοχή - ή να προσφέρεται συμπληρωματικά σε αυτό, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών.

- Προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης ή/και ως ξένης γλώσσας.

- Προώθηση της Ευρωπαϊκής Διάστασης σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Στην επίτευξη των παραπάνω στόχων στο πλαίσιο της ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής διάστασης συμβάλλουν τα παρακάτω μέτρα:

- ✓ Διεύρυνση των προγραμμάτων συνεργασίας και ανταλλαγών με σχολεία άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - ✓ Προγράμματα συνεργασίας με σχολεία της τουρκοκυπριακής κοινότητας: Η επιδίωξη συμμετοχής τουρκοκυπρίων μαθητών στα προγράμματα συνεργασίας και ανταλλαγών συμβάλλει πολλαπλά στην επίτευξη των στόχων της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής διάστασης και της προώθησης της επαναπροσέγγισης.
 - ✓ Κοινά προγράμματα επιμόρφωσης ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων εκπαιδευτικών: Κοινά προγράμματα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών των δύο κοινοτήτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής διάστασης της εκπαίδευσης συνεισφέρουν στη δημιουργία κοινών εμπειριών και προσεγγίσεων.
- Εφαρμογή προγραμμάτων αντιρατσιστικής εκπαίδευσης.

10. Το πρόβλημα της παραπαιδείας

Η παραπαιδεία απορρίπτεται για πολλούς λόγους, παιδαγωγικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και ψυχολογικούς. Αντιμετωπίζεται από τους παιδαγωγούς και από την Πολιτεία ως μια αγκύλωση της προσπάθειας για αγωγή και πραγματική παιδεία. Κατά καιρούς ακούστηκαν από αρμόδιους διάφορες εξαγγελίες μέτρων για περιορισμό της παραπαιδείας, και έγιναν απόπειρες δίωξης των παρανομούντων, χωρίς όμως κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα.

Είναι προφανές ότι η κουλτούρα της παραπαιδείας έχει βαθιές ρίζες και δεν εξαλείφεται με διώξεις και νομικά μέτρα. Αυτό έχει προκύψει ξεκάθαρα από την εμπειρία των τελευταίων χρόνων. Οποιαδήποτε λοιπόν προσπάθεια περιορισμού της παραπαιδείας πρέπει να στοχεύει στην εξάλειψη ή τουλάχιστον στον περιορισμό των λόγων που ωθούν προς αυτή την καθιερωμένη πρακτική. Μια τέτοια προσπάθεια θα αποτελείται από ένα συνδυασμό μέτρων τα οποία συνολικά θα επιδιώκουν την αναστροφή των αίτιων που οδήγησαν και εξακολουθούν να ενισχύουν την αντίληψη ότι μιας μορφής συμπληρωματική εκπαίδευση είναι αναγκαία.

Η Επιτροπή προτείνει:

1. Να αυξηθεί δραστικά ο αριθμός των θέσεων στα Ανώτερα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα με ταυτόχρονη καθιέρωση του «Εθνικού Απολυτηρίου». Με την αύξηση των θέσεων θα περιοριστεί η ζήτηση για παραπαιδεία, αφού θα αυξηθεί η πιθανότητα εξασφάλισης κάποιας θέσης. Δεν αναμένεται βέβαια να εκλείψει το κίνητρο για φροντιστήριο, γιατί οι επίζητες θέσεις θα είναι πάντα λιγότερες από τους επίδοξους μνηστήρες.
2. Να ενταθεί η προσπάθεια ποιοτικής αναβάθμισης της παρεχόμενης από το δημόσιο σχολείο εκπαίδευσης.
3. Να επεκταθεί το ολόημερο σχολείο και στη μέση εκπαίδευση, με μια νέα ανασχεδιασμένη μορφή του θεσμού των Κρατικών Ινστιτούτων Επιμόρφωσης (ΚΙΕ). Σε αρκετές χώρες της Ευρώπης το ολόημερο σχολείο άρχισε ήδη να λειτουργεί και στη μέση εκπαίδευση.

11. Το σύστημα διορισμού στη δημόσια εκπαίδευση

Η Επιτροπή μας θεωρεί ότι το σύστημα διορισμού εκπαιδευτικών χρειάζεται επείγοντως αναθεώρηση, με στόχο να γίνει πιο αξιοκρατικό και δίκαιο χωρίς να αφήνει περιθώρια για έξωθεν παρεμβάσεις (ρουσφέτι).

Έχοντας υπόψη ότι η πολιτική που θα επιλεγεί δεν μπορεί να είναι ξεκομμένη από το σύστημα επιλογής των φοιτητών, τη βασική εκπαίδευση και την επιμόρφωση - επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, η Επιτροπή μας προτείνει τα ακόλουθα:

1. Να αρχίσει ένας ανοικτός διάλογος ανάμεσα σε όλους τους κοινωνικούς εταίρους, με σκοπό να σχεδιαστεί ένα σύγχρονο αξιοκρατικό σύστημα διορισμού των εκπαιδευτικών.
2. Νοείται ότι θα ληφθούν υπόψη οι ευαισθησίες και θα προβλεφθούν οι δέουσες ασφαλιστικές δικλείδες που θα καθιστούν το νέο σύστημα διαφανές, έγκυρο αξιόπιστο και αποτελεσματικό.
3. Βασικά κριτήρια που θα συνυπολογίζονται στο νέο σύστημα θα είναι όλα τα σχετικά στοιχεία από το φάκελο του υποψηφίου που έχουν άμεση σχέση με το επάγγελμα.

Δηλαδή, επιδόσεις, διακρίσεις και εμπειρίες που θα αρχίζουν από τη φοίτησή του στο Λύκειο και θα συμπληρώνονται με την περίοδο των πτυχιακών σπουδών και τις μετέπειτα εμπειρίες του, και την προϋπηρεσιακή παιδαγωγική κατάρτιση.

4. Ένα από τα κριτήρια, αλλά όχι το μοναδικό, θα είναι και τα αποτελέσματα γραπτής εξέτασης στο παιδαγωγικό σκέλος της κατάρτισης των υποψηφίων. Για το αδιάβλητο και την εγκυρότητα της εξέτασης αυτής θα ληφθούν όλες οι δυνατές πρόνοιες. **Η πρόταση αυτή δεν ήταν ομόφωνη μεταξύ των μελών της Επιτροπής.**
5. Από την αρχή θα υπάρξει μια συμφωνημένη μεταβατική περίοδος (π.χ. πέντε ετών) κατά την οποία θα διενεργούνται διορισμοί από δύο καταλόγους, από εκείνον που ήδη υπάρχει και από εκείνον που θα προκύψει με το νέο σύστημα το οποίο θα συμφωνηθεί.